

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Lapin alueelliset kehitysnäkymät

Syksy 2020

Lapissa asui vuoden 2020 kesäkuun lopussa 176 845 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö on vähentynyt 517 henkilöllä. Elokuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli 10 974, mikä on 28,2 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli elokuun lopussa 13,5 %. Lomautettuna oli 1 582 henkilöä.

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Koronakriisi iski voimakkaasti matkailuun ja siihen sidoksissa oleviin yrityksiin sekä rajalla tapahtuvaan liiketoimintaan. Lapilla on maarajat kolmen naapurimaan kanssa ja Lappi elää ja saa elinvoimaansa kansainvälisestä matkailusta ja rajakaupasta. Kevään tapahtumat vaikuttivat rajusti yrityksiin ja yksittäisiin kansalaisiin. Maarajojen sulkeminen sekä ulkomaisten matkailijoiden loppuminen aiheuttivat tuhansien yritysten liiketoiminnan ja kassavirran pysähtymisen välittömästi maaliskuun puolesta välistä alkaen eikä täysipainoiseen toimintaan ole vielä päästy. Teollisuudessa ja teollisuutta palvelevilla yrityksillä tilanne on ollut parempi eikä toiminnan katkoksia ole juurikaan ollut.

Lapin matkailuelinkeinoliiton ja kauppakamarin tekemän selvityksen mukaan ilman kansainvälisiä matkailijoita 60 % matkailuyrityksistä joutuu lopettamaan yritystoimintansa seuraavan talvisesongin loppuun mennessä. Eli odotettavissa on vakavia vaikutuksia ja kriisi jättää pidempikestoisia jälkiä. Mahdolliset konkurssit, työttömyys ja yritysten tyhjäkäynti heijastuvat myös aluetalouteen ja elinvoimaan.

Syksyn aikana ovat toimijat laajasti ja yhdessä muodostaneet tilannekuvaa koronakriisistä selviämiseksi. Alueen tilannekuvaa on myös viestitty poliittisille päättäjille sekä ministeriöiden virkamiesjohdolle. Tilanne nähdään ahdistavana eikä helppoja ratkaisuja ole olemassa, kun vastakkain ovat kansalaisten terveys ja talous. Ajankohtaisen elinkeinoelämän tilannekuvan hahmottaminen sekä yhtenäisen tiedon jakaminen ja vuorovaikutus seudullisessa yrityspalveluverkostossa on jatkuvaa vaikuttavaa verkostotoimintaa.

ELY-keskuksena voimme olla tukemassa alueen ja aluetalouden palautumista uuteen normaaliin sekä edistämässä elinvoiman ja hyvinvoinnin myönteistä kehittymistä nyt ja tulevaisuudessa. Koronakriisin akuuteimpaan vaiheeseen hankittiin ostopalveluna Lapin TE-toimiston työnantaja-asiakkaille koronakriisipuhelinneuvontapalvelu, jossa annettiin neuvontaa työnantajille mm. työsuhde- ja yt-prosesseihin, lomautus- ja irtisanomistilanteisiin.

Lappi on monien mahdollisuuksien maakunta. Alueen oppilaitokset, muut toimijat ja yritykset ovat tehneet toimenpiteitä kevästä lähtien selvittääkseen pahimman yli. Rakennerahastojen (ESR ja EAKR) rahoitusta kohdennettiin ylimääräisellä haulla koronapainotteisesti turvamaan mikro- ja pk -yritysten toimintakykyä. Hankkeet ovat päässeet tehokkaasti liikkeelle ja ovat osaltaan tukeneet yritysten kehittymistä. ELY-keskus haki uudennlaisia palveluja myös innovatiivisten koulutushankintojen tarjousmenettelyllä.

Yritykset ottivat koronan heti vastuullisesti ja lähtivät valmistelemaan terveysturvallista toimintamallia, joilla matkailijat voisivat tulla matkailukohteisiin. Mukana toiminnassa ovat sairaanhoitopiirit, Lapin Liitto, kunnat, AVI, Lapin yrittäjät, Kauppakamari, matkailun alueorganisaatiot, House of Lapland sekä Saamelaiskäräjät. Uutena toimenpiteenä on uudelleenlanseerattu pakettimatkat Lappiin. Suomalaisella matkajärjestäjällä etelän lomamatkat eivät nyt vedä ja pohjoinen tarjoaa uuden liiketoimintamahdollisuuden.

Alueellisten selviytymissuunnitelmien ja EU:n Green Dealin kautta tulevalle rahoitukselle asetetaan paljon toiveita. Tulossa olevien uusien EU-rahoitusten halutaan tuovan uudenlaista toimintatapaa luomaan pitkän aikavälin positiivisia vaikutuksia alueen vetovoimaan, kilpailukykyyn ja kestäväan kehitykseen.

Etä- ja hybridityö ovat osoittaneet, että työtä voidaan tehdä monipaikkaisesti. Lapille monipaikkaisuus, etä- ja hybridityö ja uudennlaiset työjärjestelyt ovat suuri mahdollisuus tilanteessa, jossa kilpailu osaavasta työvoimasta kiristyy. Monipaikkaisuus tukeutuu digitalisaation tuomiin uudennlaisiin mahdollisuuksiin ja digitaalisten palveluiden kasvaessa korostuu yhteyksien merkitys.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Lapin elinkeinoelämässä on paljon epävarmuustekijöitä. Mikro- ja pk-yritysten yleiset näkymät ovat romahtaneet viime talven odotuksista, mutta alueen yrityksillä on vahvaa tahtoa selviytyä ja löytää uuteen aikaan sopivia liiketoimintamalleja. Koronarahoituksilla on voitu edistää ja turvata myönteisen kehityksen syntymistä. Suurinvestoinnit etenevät suunnitellusti, mikä luo uskoa tulevaan pidemmällä tähtäimellä.

Lapissa lähes jokaisen keskeisen toimialan edellytyksenä ovat toimivat liikenneyhteydet. Lisätalousarviossa saatiin rahoitusta useisiin Lapille tärkeisiin hankkeisiin mm. Enontekiön lentokentän päällystämiseen, Laurila-Tornio-Haaparannan ratahankkeen suunnitteluun, Kemin Ajoksen sataman tuloväylän syventämiseen sekä valtatie 4 ja alemman tieverkon kunnostamiseen. Kunnilla on valmisteltuna yritysten ja matkailun toimintaympäristöihin sekä kuntien kiinteistökantaan ja asuntorakentamiseen liittyviä investointeja, jotka ovat käynnistettävissä nopeasti, mikäli niihin järjestyy rahoitus.

ELY-keskuksen rahoitusta myönnettiin alkuvuoden aikana yrityksille ja elinkeinonharjoittajille noin 4,8 miljoonaa euroa enemmän kuin viime vuonna. Kehittämishankkeisiin kohdistunut rahoitus kasvoi 3,9 miljoonalla eurolla ja hankintapäätöksiin käytettiin 2,5-kertaisesti viime vuoden tammi-kesäkuuhun verrattuna. Koronarahoitus on kohdennettu yritysten kehittämiseen, uusiin palveluihin ja tuotteisiin, digitalisaatioon sekä osaamisen vahvistamiseen. Yritysten palaute koronahoituksesta on ollut myönteistä. Lähes kolmasosa kertoo käynnistäneensä rahoituksen turvin kehittämistoimenpiteitä liiketoiminnan uudistamiseksi ja vahvistamiseksi.

Kaivos- ja teollisuustoimialojen osalta arvio on, että kysyntä pysyy kohdemarkkinoilla ennallaan ja raaka-aineiden hinnat ovat hyvät. Kiinassa on lähdetty jo investoimaan. Koronavirus voi vielä aiheuttaa komponenttien, osien ja joidenkin raaka-aineiden saatavuuteen ongelmia. Laajamittaisilta YT-neuvotteluilta ja lomautuksilta on teollisuudessa vältytty.

Lapin kaivostoimintaan on investoitu voimakkaasti viimeisten vuosien aikana ja investoinnit jatkuvat. Nyt tehtävillä toimenpiteillä varmistetaan toimintaa pitkälle tulevaisuuteen. Uuden kaivoksen avaamista saadaan vielä odottaa muutama vuosi. Investoinnit malminetsintään kääntyivät viime vuonna laskuun ja vähenemisen odotetaan jatkuvan, samoin hankkeiden toteutuksen viivästyvän. Malminetsintään investoinneista kaksi kolmasosaa kohdistuu Lappiin. Valtioneuvoston selvityksen mukaan mineraalisklusterin ja kaivostoiminnan alueelliset vaikutukset ovat merkittäviä Lapissa.

Teollisuuteen liittyvissä investointihankkeissa on otettu lisäaikaa johtuen tämänhetkisestä tilanteesta. Metsä Groupin Kemin jättihanke etenee kuitenkin suunnitelmallisesti. Yhtiö arvioi saavansa ympäristöluvan marraskuulla ja olisi valmis tekemään investointipäätöksen vuodenvaihteessa. Alueen toimintaympäristö valmistautuu ottamaan vastaan todella suuren noin 1,5 miljardin projektin, jonka aluetaloudelliset vaikutukset ovat merkittävät. Yhtiö, alihankkijat, oppilaitokset sekä ELY-keskus ovat valmistelleet yhdessä erilaisia toiminta- ja koulutusmalleja työvoiman saamiseksi.

Matkailualalla seuraavien kuukausien kehitykseen vaikuttavat valtakunnan tasolla tehtävät päätökset ja tulkinnat erityisesti kansainväliseen matkustamiseen liittyen. Lento- ja junayhteyksien uudelleenavaaminen tukee matkailun elpymistä.

Kokonaismatkailutulosta merkittävä osa tulee kansainvälisten asiakkaiden kautta ja kotimaiset matkailijat eivät korvaa menetettyjä tuloja. Ulkomaiset matkailijat käyttävät palveluita ja erilaisia aktiviteetteja työllistäen väkeä. Tulevalle talvikaudelle olennaista on, miten Euroopan päämarkkinat aukeavat ja toimivat. Saksa, Britannia, Ranska ja Hollanti toivat talvikauden (2019) yöpymisistä yli 20 % ja Sveitsi, Italia, Espanja lähes saman verran kuin Kiina, Japani ja USA. Peruutuksia matkanjärjestäjiltä on tullut päivittäin ja huoli joulunajasta sekä talvikaudesta kasvaa. Visit Finland on arvioinut, että Suomessa matkailusta häviää kansainvälisiä asiakkaita noin 70 % tänä vuonna.

Kotimaisten matkailijoiden liikkeelle lähtö ja innostus tulla Lappiin on ollut kesän aikana huomattava ja edellisiä vuosia merkittävämpi tulonlähde. Kotimaisen ruska- ja talvimatkailun aktivointiin panostetaan. Lapin hiihtokeskuksilla on tulevasta kaudesta hyvät odotukset, sillä kotimaisuusaste on korkea. Levin, Pyhän ja Ylläksen rinneyhtiöiden asiakkaista on noin 85 prosenttia kotimaasta. Epävarmuutta tuo kuitenkin mahdolliset muutokset koronatilanteen kehittymisessä Suomessa.

Kaupan alan kehitys on saanut hyvää tukea kansainvälisistä matkailijoista. Osa matkailuryhmistä kuluttaa paljon rahaa oheispalveluihin ja tuotteisiin, ja tämä taas heijastuu monenlaisina palveluina. Kansainvälisen matkailun hiipumisen heijastevaikutukset näkyvät erityisesti pienissä erikoiskaupoissa liikevaihdon laskuna. Päivittäistavarakauppaan koronalla on ollut positiivisia vaikutuksia ja verkkokaupan rooli on kasvanut.

Maarajojen avoinna olon poukkoilevuus on vaikuttanut rajapaikkakunnilla suuresti suomalaisten, ruotsalaisten ja norjalaisten kanssa käytävään yritystoimintaan ja erityisesti kauppaan. Rajakaupassa asiakkuudet voivat muodostua naapurimaan kansalaisista huomattaviksi 70-95 prosenttiin ja nämä asiakkuudet ovat elintärkeitä toiminnan ja alueen elinvoiman ylläpitämiseksi.

Maaseutuelinkeinoissa on havaittavissa edelleen varovaisuutta investointihankkeissa. Lapissa maaseutuyritysten, alkutuotannon ja kalatalouden väliaikaisten koronatukien hakemuksia on tullut maltillisesti ja tilanteen kehitys nähdään tulevan kolmen kuukauden aikana. Lausunnolla ollut valtioneuvoston asetusluonnos maatalouden alkutuotannon yritysten väliaikaisesta tuesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta. Asetusmuutoksen mahdolliset vaikutukset nähdään myöhemmin.

Perusmaataloudessa, metsä- ja porotaloudessa ei ole tapahtunut huomattavia muutoksia koronan vaikutuksesta. Ongelmat ovat kohdistuneet matkailuun ja suoramyyntiin sidoksissa oleviin maaseutuyrityksiin keväästä lähtien. Porotaloudessa viime talvikauden poikkeukselliset olosuhteet laskevat poronlihan myyntimääriä kuluvaan syksyn ja talven aikana. Koronaepidemiolla on jonkin verran vaikutusta poronlihan kysyntään markkinoilla tulevina kuukausina mm. ravintoloiden mahdollisuuksissa ostaa lihaa. Kausityövoimaa saatiin pitkälti ulkomaisten poimijoiden varaan tukeutuvaan luonnonmarjojen keruuseen edelliskausia vähemmän.

Rakentaminen on jatkunut suhteellisen vakaana. Rakentaminen on painottunut matkailu- ja asuntorakentamiseen. Kunnat investoivat päiväkotien, koulujen, hyvinvointikeskusten ja virastojensa rakentamiseen ja peruskorjaamiseen. Isona hankkeena on käynnissä Lapin keskussairaalan laajentaminen. Teollisuudessa erityisesti kaivosteollisuus on investoinut rakentamiseen vahvasti. Kaivoksilla on tehty maanrakennusta ja teollisuusrakentamista. Rakentaminen on tarjonnut laajasti työtä erilaisille alihankkijoille. Rakennustyömaita on käynnistynyt, mutta haasteena on, saadaanko uusia urakoita entisten päätyttyä. Suurhankkeiden tuomaa piristysruisketta saadaan vielä odottaa. Metsä Fibren Kemin hankkeen arvioidaan lähtevän merkittävämmiin liikkeelle kuuden kuukauden sisällä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Viime vuodet ovat olleet Lapissa hyvää työllisyyskehityksen aikaa. Vuonna 2019 työllisyysaste nousi yli 70 prosenttiin ja ero koko maahan kaventui. Vielä alkuvuodesta 2020 työllisyysaste oli vuodentakaista korkeampi ja henkilöstömäärä kasvoi palveluissa, kaupassa ja rakentamisessa. Koronaviruksen rajoitustoimien vaikutus työllisyyteen oli keväällä Lapissa huomattavasti koko maata voimakkaampi. Kevättalven matkailukausi päättyi ennen aikojaan, työvoimaa lomautettiin tai työsuhteet päättyivät suunniteltua aiemmin. Toisella vuosineljänneksellä työllisyysaste jäi Lapissa 6 %-yksikköä ja työllisten määrä 7 000 viime vuotta alemmaksi.

Työvoiman kysyntä oli vielä viime vuonna kasvussa. TE-palveluihin ilmoitettiin Lapissa avoimeksi yli 24 000 työpaikkaa. Koronaviruksen leviämistä rajoittavat toimet ovat

heijastuneet kevään ja kesän 2020 aikana työvoiman kysyntää vähentävästi erityisesti palvelualoilla. Avoimia työpaikkoja on ilmoitettu noin kolmannes vähemmän kuin viime vuonna. Työvoiman kysyntää on silti edelleen huomattavassa määrin ja TE-toimistoon on ilmoitettu noin 1 400 työpaikka kuukausittain.

Kansainvälisen matkailun tulevan talvikauden epävarmat näkymät heijastuvat työvoimatarpeisiin laajasti matkailuun kytkeytyville toimialoille mm. logistiikkaan ja kauppaan. Rankimmin vaikutukset osuvat Pohjois-Lappiin, Tunturi-Lappiin ja Rovaniemelle. Matkailun kausityövoimatarpeiden väheneminen heijastuu vahvasti myös Lapissa opiskelevien ja muualta Lapin matkailutehtäviin hakeutuvien työmahdollisuuksien vähenemisenä. Heijastusvaikutuksia on myös kuntatalouteen, kuntien palveluihin ja työvoimatarpeisiin sekä laajasti yksityisiin palveluihin. Matkustamisrajoitukset ulkomailta voivat heijastua myös testaustoiminnan kausiluontoisiin työmahdollisuuksiin.

Myös muilla toimialoilla on työvoiman kysyntään heijastuvia epävarmuustekijöitä, vaikka kevään ja kesän tilanne on ollut palvelusektoria parempi. Pk-yritysten odotukset henkilöstön määrän kehityksen suhteen ovat laskeneet jyrkästi ja arviot ovat Lapissa huomattavasti heikommalla kuin koko maassa. Rovaniemen seudun henkilöstömääränäkymät ovat heikommalla kuin muualla Lapissa ja kaupan ja palveluiden arviot heikommalla kuin teollisuudessa ja rakentamisessa.

Työvoiman saatavuushaasteita on edelleen useissa ammateissa ja työvoiman saatavuuden parantamisen edellyttämät toimenpiteet ovat keskeinen haaste. Syksyn ammattibarometrissa työnhakijapulaa arvioidaan olevan seuraavan puolen vuoden aikana 32 ammatissa arvioiduista 200 ammatista. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattien lisäksi pulaa on mm. puhtaanapidon, kuljetuksen, teollisuuden, rakentamisen, opetusalan ja laskentatoimen työnhakijoista.

Nykyinen lappilainen työvoima ei riitä pidemmällä aikavälillä rekrytointi- ja työvoimatarpeet kasvavat, vaan tarvitaan myös opiskeluun perustuvaa ja työperäistä maahanmuuttoa. Työvoiman ikärakenteesta johtuva henkilöstön eläköityminen ja vireillä olevat investointihankkeet teollisuudessa, kaivostoiminnassa ja matkailussa tulevat näkymään merkittävinä rekrytointitarpeina heijastuen laajasti eri toimialoille. Investointihankkeiden valmistelu etenee ja esimerkiksi Kemissä Metsä Fibren tehtaan valmistelussa on mukana 400 henkilöä, joista 40 yrityksen omaa työntekijää.

Verkostoyhteistyössä ennakoitaan työvoima- ja osaamistarpeita sekä varaudutaan reagoimaan elinkeinoelämän ja toimintaympäristön muutoksiin ketterillä työelämälähtöisillä toiminta- ja koulutusmalleilla kohdentaen koulutustarjontaa kysyntäaloille. Oppilaitoksissa tapahtuvan oppimisen rinnalle tarvitaan uudenlaisia työelämälähtöisiä oppimisympäristöjä.

Oppisopimuskoulutusta ja yhteishankintakoulutusta käytetään yrityksissä sekä nykyisen henkilöstön osaamisen kehittämiseen että uuden henkilöstön rekrytoinnin tukena. Myös oppilaitosten ja yritysten (mm. Outokumpu ja Lappset Group) väliset kumppanuussopimukset tukevat osaavan työvoiman saatavuutta. Ammattiopisto Lappian Louen toimipiste on kehittynyt maaseutuyrityäjyyden osaamiskeskukseksi, jonka toiminnassa yhdistyvät tutkimus, kehittäminen, yritystoiminta ja koulutus.

Työvoimatarpeisiin reagoidaan moderneilla rekrytoinnin oheispalveluilla ja rekrytointitapahtumilla. Valtakunnallinen Työllistä taidolla -palvelu tarjoaa yrittäjille neuvontaa työvoiman hankkimiseen ja työnantajuudessa. Lapissa hankittu Yritysmagneetti -palvelu antaa neuvontaa rekrytointiosaamisen lisäksi yrityksen työnantaja-/yritysmielikuvan kehittämiseen. Jo useampana vuonna toteutettuun Work In Lapland tapahtumaan osallistui tänä syksynä 14 yritystä ja 1 800 työnhakijaa, mikä kertoo osaltaan Lapin vetovoimasta. Talent Boost toimenpideohjelmalla hyödynnetään osaajien saamiseksi alueelle. Lappi osallistuu kansainvälisen rekrytointimallin kehittämiseen.

TE-palvelujen palvelutarjontaa on kehitetty vastaamaan työvoiman saatavuuden haasteisiin. Lisätalousarviossa saadut määrärahat varmentavat tarvittavien palvelujen hankinnan. Keväällä toteutettiin innovatiivisten palvelujen kilpailutus, jonka kautta palvelutarjontaan saatiin uudenlaisia koulutus- ja valmennuspalveluja työnhakijoiden osaamisen kehittämisen tueksi. Työnhakijaksi ilmoittautuneille yrittäjille tuli tarjolle koulutuksia ja valmennuksia mm. yrittäjän jaksamiseen, digiosaamiseen sekä liiketoiminnan kehittämiseen palvelumuotoilun keinoin. Starttirahayrittäjille on starttirahakauden päättyessä tarjolla päätösjakso, jossa yrittäjä saa sparrausta liiketoimintaan erityisesti myynnin ja markkinoinnin näkökulmasta.

Yrittäjyys on tarpeen nähdä yleistyvänä mahdollisuutena vastata työvoiman saatavuuden haasteisiin. Uudenlainen yrittäjyys ei ole joko tai ratkaisu tai elämänmittainen valinta, vaan yrittäjänä ja palkansaajana toimimisen vuorottelua. Työvoimapalveluilla voidaan edistää yrittäjyyttä ja itsensä työllistämistä eri tavoin. Lapin yrittäjyysvalmennukset on uudistettu ja ne ovat räätälöitävissä ja toteutettavissa eri mittaisina tarpeen ja kohderyhmän mukaan.

Työllisyys, työpaikkojen säilyttäminen ja työvoiman saatavuus ovat keskeinen painopiste myös rakennerahastohankkeissa. ESR- ja EAKR-hankkeiden kevään koronahaussa rahoitettuja hankkeita toteutetaan syksyn aikana. Lappilaisten toimijoiden yhteisessä Veto- ja pitovoimainen Lappi -hankkeessa kootaan maakunnallinen hankekonsortio ja taklataan yhdessä Lappia uhkaavaa työvoimapulaa teemakokonaisuuksissa Learning, Landing ja Living. Lisäksi laajassa sidosryhmäyhteistyössä koulutusorganisaatioiden, aluehallinnon, työelämän ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on luotu Lapin maakunnan jatkuvan oppimisen strategiaa vuosille 2021-2025.

Lappi tarvitsee kansainvälisiä osaajia. Lapissa on tärkeä panostaa pitkäjänteisesti ulkomaisten osaajien hankintaan ja kotouttamiseen sekä kehittää tätä tukevia palveluja ja verkostoja. Lisäksi on tarpeen huomioida maahan muuttaneet tai muuttamassa olevat yrittäjät. Tähän liittyen päivitetään alueellinen maahanmuuttostrategia sekä käynnistetään työ- ja opiskeluperäistä maahanmuuttoa koskeva selvitys, jonka tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva työ- ja opiskeluperäisen maahanmuuton nykytilanteesta sekä keskeisistä kehittämistarpeista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys laski Lapissa vuodesta 2016 alkuvuoteen 2020. Työttömiä oli viime vuonna alle 9 000. Koronaviruksen leviämisen hidastamiseen liittyvät toimet käänivät työttömyyden ja erityisesti lomautusten määrän jyrkkään kasvuun maaliskuussa. Enimmillään työttömiä oli lähes 15 800. Rajoitustoimien purkamisen myötä työttömyyden kasvu taittui toukokuussa ja työttömyys on laskenut erityisesti lomautusten päättymisten myötä.

Elokuun lopussa työttömiä oli 10 970, joista lomautettuja 1 580. Ero vuodentakaiseen on pienentynyt, mutta työttömiä oli edelleen yli 2 400 (28 %) enemmän kuin vuotta aiemmin ja työttömyyden väheneminen on hidastunut syyskuussa. Työttömyys on nyt laskenut kolmen vuoden takaiselle vuoden 2017 vastaavan kuukauden tasolle. Lisäksi työnhakijana on yli 1 300 yrittäjien tilapäistä työttömyysturvaa saavaa henkilöä, joista osalla on mahdollisen yritystoiminnan lopettamisen vuoksi riski joutua työttömäksi.

Rajoitustoimien vaikutukset ovat olleet merkittäviä erityisesti matkailuun kytkeytyvillä toimialoilla, mikä näkyy työttömyyden lisääntymisenä erityisesti matkailupaikkakunnilla. Työttömyyden kehityksen alueelliset erot palautumisessa kevään tilannetta edeltävään aikaan ovat huomattavia. Lapissa ollaan nyt paremmassa tilanteessa kuin koko maassa suhteessa vuodentakaiseen. Lapin seutukunnista Torniolaakso, Kemi-Tornio ja Itä-Lappi ovat kärsineet tilanteesta vähiten. Rajuimmat vaikutukset näkyvät elinkeinorakenteesta johtuen Tunturi- ja Pohjois-Lapissa sekä Rovaniemen seudulla. Kunnista Pello, Ranua, Tervola ja Savukoski ovat lähimpänä vuodentakaista tilannetta. Erityisesti matkailupaikkakunnilla työttömyys on edelleen korkealla tasolla. Utsjoella työttömiä oli 69 % ja Kittilässä ja Kolarissa yli 50 % enemmän kuin viime vuoden elokuussa.

Vaikka työttömyys ja erityisesti lomautukset ovat huipustaan vähentyneet ei siis vielä olla alkuvuoden tai vuodentakaisissa luvuissa. Vasta osa keväällä työttömäksi jääneistä on päässyt palaamaan töihin ja osa on vielä lomautettuna tai työttömänä. Loppuvuotta kohti lähdetään huomattavasti viimevuotista korkeamman työttömyyden tilanteesta.

Loppuvuoden ja vuoden 2021 työllisyyskehitykseen liittyy huomattavia epävarmuustekijöitä, joista merkittävin on kansainvälinen matkailu ja siihen liittyvät matkustamisrajoitustoimenpiteet. Erityisesti matkailupaikkakunnilla työttömien määrä uhkaa pysyä korkeana ja kasvaa. Työttömyys ja lomautukset voivat lisääntyä myös muilla kiinteästi matkailuun kytkeytyvillä aloilla, palveluissa, liikenteessä ja rakentamisessa.

Pitkäaikaistyöttömyys on jo kasvussa. Mikäli kriisi pitkittyy ja elinkeinoelämän elpyminen viivästyy, pitkäaikaistyöttömyyden riski kasvaa yhä useammalla työnhakijalla, vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien tilanne vaikeutuu ja syrjäytymisen riski kasvaa. Nuorten ja erityistä tukea tarvitsevien, esim. osatyökykyisten ja maahanmuuttajien työllisyyden nostaminen edellyttää resurssien lisäksi tiivistä yhteistyötä ja kumppanuutta eri toimijoiden välille ja työnhakijoiden motivoimista työmarkkinoille. Ohjausta ja palveluiden kehittämistä tuetaan mm. nuorten ohjaamoissa ja hanketoiminnalla.

TE-toimistolla on nyt tärkeä tehtävä tarjota asiakkaille palvelutarpeiden mukaisia palveluja. Työttömien aktiivipalveluiden tehokkaalla käytöllä voidaan ennaltaehkäistä työttömyyden pitkittymistä ja parantaa työttömien valmiuksia sijoittua työmarkkinoille ja sitä kautta hillitä myös työvoiman saatavuusongelmia. Aktivointiasteeseen laskettaviin työ- ja elinkeinotoimiston palveluihin osallistui elokuun lopussa lähes 3 340 lappilaista. Työnhakijat ovat aktivoituneet hyödyntämään tarjolla olevia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan, mikä näkyy koulutukseen ja valmennukseen osallistuvien määrän kasvuna. TE-palvelujen palvelutarjonnassa ja palveluhankinnoissa on varauduttu siihen, että työttömien määrä pysyy korkeana.

Ensi vuoden alussa käynnistyvään työllisyyden kuntakokeiluun on Lapissa lähdössä mukaan neljä kuntaa (Rovaniemi, Tornio, Kemijärvi ja Sodankylä). Kuntakokeilu mahdollistaa kunnalle vahvemman roolin työllisyyspalvelujen järjestäjänä. Kunnan rooli on keskeinen erityisesti niiden asiakkaiden palvelutarpeisiin vastaamiseksi, jotka tarvitsevat yhteensovitettuja työllisyys-, osaamis- ja sote-palveluja. Kokeilulla tuotetaan lisäarvoa alueen työnhakijoille ja yrityksille haasteellisessa työmarkkinatilanteessa.

Ote julkaisusta:

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:50

[Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2020](#)